

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1930.

Första kammaren.

Nr 6.

Lördagen den 1 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Herr *Holmgren* annälde, att han infunnit sig vid riksdagen.

Herr statsrådet *Dahl* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 53, angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Bondkyrko socken av Uppsala län; och

nr 54, angående anslag till särskild polisverksamhet för uppdragande av olovlig införsel av spritdrycker m. m.

Herr statsrådet *Borell* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 37, med förslag till lag om bokföring vid enskild järnväg m. m.

Herr statsrådet *Bissmark* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 41, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Borås stad;

nr 42, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och staden Karlstad;

nr 43, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Strängnäs stad;

nr 44, angående pensionsförbättring åt vissa månadslönare vid marinen;

nr 45, angående försäljning av visst område av övningsplatsen Skedalshed;

nr 46, angående försäljning av en kronan tillhörig lägenhet i Benestads socken av Kristianstads län;

nr 47, angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Örnunga socken av Älvsborgs län;

nr 48, angående försäljning av kronans andel av det till Hedens by i Överluleå socken hörande s. k. Färjstallstorpet; samt

nr 52, angående pension åt läkaren vid centralfängelset å Långholmen Fredrik Vilhelm Djurberg.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde onsdagen den 5 innevarande månad företaga val av valmän och suppleanter för utseende av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning.

Detta förslag antogs.

Föredrogs och hänvisades till kammarens första tillfälliga utskott herr *Lindhagens* motioner:

nr 225, om förbud i vissa fall för tobaksrökning i ämbetsverk och vid sammankomster av publik natur m. m.; samt

nr 226, om förbud i vissa fall för tobaksrökning i riksdagens och dess verks lokaler.

Föredrogs och hänvisades till kammarens andra tillfälliga utskott nedan nämnda motioner:

nr 227, av herr *Lindhagen*, om samverkan mellan staten och städerna i dispositionen av statens jord;

nr 228, av herr *Möller* m. fl., om undersökning av lantarbetarnas bostadsförhållanden m. m.; samt

nr 229, av herr *Gustafson, Fritiof*, m. fl., om utredning rörande intressekontor för underlättande av jordbruksarbetares övergång till självständiga brukare m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts under tredje huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till bestridande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag till elektrisk värmeledning i Gripsholms slott.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 1, angående regleringen för budgetåret 1930/1931 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna.

*Anslag
till Kungl.
Maj:ts hov-
hållning.*

Punkten 1.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra anslag av 150,000 kronor.

Herr Winberg: Herr talman, mina herrar! Vid behandlingen av första huvudtiteln får man i regel bevittna den egendomligheten, att riksdagens ledamöter i allmänhet gripas av en stumhet, som är nästan förvånandsvärd och som i varje fall icke brukar förekomma vid behandlingen av övriga huvudtitlar. Trots detta eller kanske snarare tack vare detta förhållande skall jag dock tillåta mig taga kammarens tid i anspråk ett par minuter vid denna punkt. Frånvaron av varje meningsyttring vid behandlingen av ett ärende som detta skulle ju annars mycket lätt kunna giva världen den uppfattningen, att det icke finnes någon fråga, varom svenska riksdagen och svenska folket äro så

fullkomligt eniga som den om lämpligheten och nödvändigheten av att bibehålla den institution, vilken heter den ärftliga monarkien. En dylik uppfattning är väl ändå kanske inte alldeles riktig, och för att den inte allt för mycket skall gripa omkring sig bland det svenska folket, tillåter jag mig att åtminstone säga några ord i detta sammanhang.

Som bekant ha ju en hel del gamla institutioner en alldeles förvånansvärd förmåga att överleva sig själva, d. v. s. att med konstlade medel upprätthållas långt efter det den tid är svunnen, i vilken de kunde inpassas och ha någon verklig uppgift och betydelse. Bland sådana institutioner torde väl den ärftliga kungamakten med all säkerhet böra betraktas som en. Att den icke på något sätt passar in i vår mera realitetsbetonade tid, därom, tänker jag, äro vi nog i själ och hjärta ganska ense. Men det sakrosankta skimmer, som ligger över institutionen som sådan, gör, att man som sagt gripes av en stumhet och icke vill säga någonting.

För övrigt tillkommer den omständigheten, att under de senare tio, femton åren denna institution försvunnit i en mängd länder, så att det, om jag så får uttrycka mig, bara är i civilisationens utkanter, som den allt fortfarande frodas. Det börjar snart kännas litet kusligt att tillhöra en nation, som inte har kommit längre på utvecklingens väg, än att den har kvar en så medeltida institution som den ärftliga monarkien. Själva den ekonomiska sidan av saken är naturligtvis inte det avgörande, ehuru även den kan vara av en viss betydelse, utan det är hela det medeltidsaktiga skimmer, som omger institutionen, och det utvecklingsfientliga drag, som ligger däri. Den föreställning, som man söker inplanta hos massorna, att detta är något, som har kommit ovanifrån eller som är »av Guds nåde», är det fullkomligt omöjligt att inpassa i vår tids strävanden och förhållanden.

Jag skall inte pina herrarna med att hålla på längre. Jag har endast velat säga dessa ord, och även om ett yrkande i detta sammanhang kan betraktas som en ropandes röst i den monarkistiska öknen, skall jag i alla fall, herr talman, tillåta mig att såsom en opinionsyttring yrka avslag på den nu föredragna punkten. I detta yrkande inlägger jag givetvis principiellt avslag på hela huvudtiteln och ett krav om avskaffande av den institution, som den avser att upprätthålla.

Herr Widell: Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 2—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 9 B, angående regleringen för budgetåret 1930/1931 av utgifterna för kapitalökning i avseende å telegrafverket.

Punkterna 1—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag
till Kungl.
Maj:ts hov-
hållning.
(Forts.)*

Anslag till
utveckling av
statens tele-
fon- och tele-
grafväsende.

Punkten 7.

I denna punkt hade utskottet, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag, hemställt, att riksdagen måtte till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för budgetåret 1930/1931 anvisa ett reservationsanslag av 11.000,000 kronor.

Herr Björnsson: Herr talman! Då förra årets statsrevisorer hade anledning att besöka Nynäshamn för att se på pensionsstyrelsens sjukvårdsinrättning därstädes, begagnade de också tillfället att bese telegrafverkets verkstad där ute.

Denna verkstad är mycket stor, och för en lekman tedde den sig som utomordentligt välorganiserad och modernt utrustad. Den föreföll likaledes åtminstone mig vara mycket välskött. För att ge en förställning om verkstadens storlek kan jag nämna, att telegrafverket i verkstaden med tillhörande bostadsfastigheter har investerat ett kapital på ungefär 12 miljoner kronor. Den beräknas lämna arbetsutrymme för omkring 1,000 arbetare. Då verkstaden år 1913 först togs i bruk, sysselsattes där ungefär 450 arbetare. Detta antal steg sedermera till bortemot 800. Under krisen, då efterfrågan på telefonapparater och dylikt var mindre, sjönk antalet arbetare till 569, men har sedan åter stegrats, så att det under år 1927 utgjorde i medeltal 859. Därefter har man emellertid åter börjat reducera arbetsstyrkan.

Det förefaller nu mycket egendomligt, att när man har en mycket dyrbar, välutrustad och fullt modern verkstad, man inte utnyttjar denna, under förutsättning att det finnes arbetsuppgifter för densamma. Från olika håll har vitsordats, att de apparater och övriga produkter, som tillverkas å verkstaden, äro av mycket hög kvalitet, i varje fall minst lika goda och mycket ofta överlägsna de fabrikat, som kunna fås från enskilda tillverkare. Det har vidare sagts, att priset på de apparater, som tillverkas vid verkstaden, ställer sig åtskilligt lägre än å motsvarande fabrikat från enskilda leverantörer. Då telegrafstyrelsen vid ett tillfälle — år 1917 — begärde anslag för utvidgning av verkstaden, uppgavs, att prisskillnaden till verkstadens förmån vore icke mindre än 25 procent.

Det kan ju under sådana förhållanden förefalla egendomligt, att icke statsrevisorerna fäst riksdagens uppmärksamhet på dessa förhållanden. Skälet härför torde vara, att rörelsen vid verkstaden varit föremål för undersökning av 1927 års besparingsnämnd, som den 28 februari förra året avlämnade betänkande i ämnet. Häri vitsordades, att ett »intresserat och gott arbete nedlagts på verkstadens planläggning och utrustning». Men man hade också fäst sig vid att sysselsättningen på verkstaden hade varit ojämn, och en av de huvudanmärkningarna, som gjorts i betänkandet, är just, att arbetsbelastningen inte har varit sådan, att det i verkstaden nedlagda kapitalet har kunnat utnyttjas. Nämnden skriver härom bl. a.: »En jämn arbetsbelastning av verkstaden utgör en självfallen förutsättning för undvikande av eljest tidvis uppkommande personalöverskott och alltför stora lager av tillverkningsmaterial och förnödenheter.»

Jag tror mig veta, att åtskilliga av de beställningar, som nu av telegrafverket göras hos enskilda firmor, utan alltför stora kostnader i fråga om maskinanskaffning och dylikt skulle kunna utföras vid denna verkstad, vilket ju uppenbarligen vore till ekonomisk fördel för staten liksom också till fromma för de vid verkstaden anställda. Under sådana förhållanden finner jag anledning att i samband med denna frågas behandling vädja till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet att söka så snart som möjligt få undersökt, hur det förhåller sig med den av 1927 års besparingsnämnd framställda

anmärkningen, att denna stora och dyra verkstad icke är fullt rationellt utnyttjad, i förhoppning att det skall visa sig möjligt att åstadkomma en förändring till det bättre.

Herr talman! Jag har ingen anledning att framställa något särskilt yrkande i samband härmed, utan jag hemställer om bifall till vad statsutskottet i denna punkt föreslagit.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag till nybyggnad för länsstyrelsen i Malmöhus län;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning» gjorda framställning om anslag till förbättrade säkerhetsanstalter för inseglingen till Trälleborg; samt

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av postverkets fastighet i Trollhättan.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 37 till behandling av lagutskott, nr 41—43 och 54 till statsutskottet samt nr 44 och 52 till bankoutskottet, varemot propositionerna nr 45—48 och 53 nu på begäran bordlades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.25 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

*Anslag till
utveckling av
statens tele-
fon- och tele-
grafväsende.*
(Forts.)

Onsdagen den 5 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet *Lundvik* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 49, angående uppförande och inredning av ett laboratorium i flygteknik vid tekniska högskolan;
- nr 50, angående brandskyddsanordningar i operabyggnaden och dramatiska teaterns byggnad;
- nr 51, angående överlåtelse på Östersunds stad av den Kungl. Maj:t och kronan tillkommande rätten till högre allmänna läroverkets i Östersund byggnader;
- nr 55, angående utvidgning och förbättring av lokalerna för institutet och förskolan för blindade å Tomtebodan;
- nr 59, angående godkännande av ett mellan Sverige och Persien slutet bosättnings-, handels- och sjöfartsavtal;
- nr 60, angående understöd åt extra biträdande ingenjören vid statens vattenfallsverk P. E. Janssons dotter;
- nr 61, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.; samt
- nr 62, angående förstärkning av nionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Justerades protokollen för den 28, 29 och 31 nästlidne januari.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 13, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts under tredje huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till bestridande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp jämte i ämnet väckta motioner.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde onsdagen den 12 innevarande månad företaga val av valmän jämte suppleanter för utseende av riksdagens justitieombudsman och riksdagens militieombudsman samt deras efterträdare.

Detta förslag antogs.

Anställdes val av tjugufyra valmän för utseende av revisorer och revisors-suppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till valmän:

herr Abrahamsson	med 81 röster,
» Anderson, S. Erik,	» 81 » ,
» Andersson, Elof B.,	» 81 » ,
» Andersson, Per,	» 81 » ,
» Bergqvist	» 81 » ,
» Bergström, P. Albert,	» 81 » ,
» Björnsson	» 81 » ,
» Bodin	» 81 » ,
» Boman	» 81 » ,
» Clemedtson	» 81 » ,
» Enhörning	» 81 » ,
» Eriksson, Valfrid,	» 81 » ,
» Johansson i Friggeråker	» 81 » ,
» Johansson, Johan Peter,	» 81 » ,
» Larsén	» 81 » ,
» Nilsson i Kristianstad	» 81 » ,
» Nilsson i Malmö	» 81 » ,
» Norling	» 81 » ,
» Pålsson	» 81 » ,
» Rosén	» 81 » ,
» Stenberg	» 81 » ,
» Strömberg	» 81 » ,
» Walles	» 81 » ,
» Östergren	» 81 » .

Företogs val av sex suppleanter för de valmän, som av kammaren fått i uppdrag att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till valmanssuppleanter:

herr Hansson, Gustav W.,	med 47 röster,
» Hagman	» 47 » ,
» Wijkström	» 47 » ,
» Nilsson, Alexander,	» 47 » ,
» Granström	» 47 » ,
» Ernfors	» 47 » .

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 45, angående försäljning av visst område av övningsplatsen Skedalshed;

nr 46, angående försäljning av en kronan tillhörig lägenhet i Benestads socken av Kristianstads län;

nr 47, angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Ornunga socken av Älvsborgs län;

nr 48, angående försäljning av kronans andel av det till Hedens by i Överluleå socken hörande s. k. Färjstallstorpet; samt

nr 53, angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Bondkyrko socken av Uppsala län.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 49—51 och 55 till statsutskottet, nr 59 till bevillningsut-

skottet, nr 60 till bankoutskottet samt nr 62 till jordbruksutskottet, varemot propositionen nr 61 nu på begäran bordlades.

Begäran att få framställa interpellation ang. en av regeringen vidtagen åtgärd i anledning av det danska avrustningsförslaget.

Herr Möller erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Enligt mycket bestämda uppgifter i såväl danska som svenska tidningar har den svenska regeringen ansett sig böra göra en hänvändelse i en eller annan form till den danska regeringen i anledning av nämnda regerings förslag till en väsentlig minskning av det danska militärväsendet.

Uppgifterna ha väckt mycket uppseende i vårt land. Det är emellertid icke möjligt att av de hittills offentligen framkomna upplysningarna erhålla en klar bild av vad som förekommit. Den danska utrikesministern har förklarat, att »någon hänvändelse från svenskt håll icke ägt rum», men att »från svensk sida kort efter ministerskiftet i fjol fästes uppmärksamhet på de stämningar i vissa svenska kretsar, som gävo sig uttryck i olika tidningsartiklar».

Enligt ett uttalande i en svensk kvällstidning, som antages ha förbindelser med regeringen, är det riktigt, »att den svenska regeringen kort efter fjolårets danska ministerskifte (alltså under april—maj månader) fäst danska regeringens uppmärksamhet på de bekymmer, som den bebådade danska avrustningen framkallat i stora delar av den svenska pressen. Hänvändelsen, som skedde i förtrolig form och självfallet icke hade karaktären av något påtryckningsförsök, torde ha gjorts dels till minister Seavenius i Stockholm och dels genom svenska ministern i Köpenhamn».

Uttalandet har en sådan karaktär, att det verkar, som om det bygger på officiella informationer.

En hänvändelse till ett annat lands regering i frågan huru detta land önskar ordna sitt försvarsväsende torde i och för sig vara en mycket ovanlig åtgärd. Ännu ovanligare torde det vara att underrätta ett annat lands regering om hur *pressen* eller en *viss del* av pressen visat sig uppfatta de planer, som det främmande landets regering önskar förverkliga. En sådan åtgärd synes tämligen överflödigt, såvitt den icke haft ett bestämt syfte utöver själva meddelandet. På grund av oklarheten om vad som förekommit synes det i hög grad önskvärdt, att en autentisk framställning lämnas om arten och innebörden av den svenska regeringens åtgärder.

Jag hemställer därför om kammarens tillstånd att till hans excellens ministern för utrikes ärendena få rikta följande frågor:

Vad har regeringen ansett nödvändigt att meddela den danska regeringen rörande det danska avrustningsförslaget, och vilken anledning har regeringen haft att göra sin hänvändelse till den danska regeringen?

Denna anhållan blev på begäran bordlagd.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag till elektrisk värmeledning i Gripsholms slott;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag till nybyggnad för länsstyrelsen i Malmöhus län;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning» gjorda framställning om anslag till förbättrade säkerhetsanstalter för inseglingen till Trälleborg;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av postverkets fastighet i Trollhättan; samt

nr 19, angående regleringen för budgetåret 1930/31 av utgifterna för kapitalökning i avseende å telegrafverket.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 2, angående regleringen för budgetåret 1930/1931 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning» gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån; och

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående till Nynäshamns köping av viss telegrafverket tillhörig mark; samt

bevillningsutskottets betänkande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Tyska riket slutet tillläggsavtal nr 2 till handels- och sjöfarstraktaten den 14 maj 1926.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.28 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 7 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Dahl* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 63, med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker; samt
nr 64, angående försäljning av till statens järnvägars torvpulverfabrik vid Hästhagens mosse hörande mark m. m.

Justerades protokollet för den 1 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 61, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.

Föredrogs herr *Möllers* anhållan att få till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena framställa spørsmål i anledning av framkomna uppgifter om en av Sveriges regering gjord hänvändelse till den danska regeringen rörande det danska avrustningsförslaget.

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 2, 16 och 17 samt bevillningsutskottets betänkande nr 1.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades propositionen nr 63 till bevillningsutskottet, varemot propositionen nr 64 nu på begäran bordlades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.37 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
